26.11.2018

U 98/2018 vp
Dnro 577/2018

Viite: Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan pyyntö kirjallisesta asiantuntijalausunnosta

SUOJELUPOLIISIN LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄSTÄ EDUSKUNNALLE KOMISSION EHDOTUKSESTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI VERKOSSA TAPAHTUVAN TERRORISTISEN SISÄLLÖN LEVITTÄMISEN ESTÄMISESTÄ

Suojelupoliisin tehtävänä on torjua sellaisia hankkeita ja rikoksia, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta sekä suorittaa tällaisten rikosten tutkintaa. Sen tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta valtakunnan turvallisuutta vaarantavan toiminnan estämiseksi. Suojelupoliisin päätehtävät ovat terrorismin sekä laittoman tiedustelutoiminnan torjunta, ennalta estäminen ja paljastaminen sekä turvallisuustyö.

Suojelupoliisilta on pyydetty lausuntoa komission ehdotuksesta asetukseksi verkossa tapahtuvan terroristisen sisällön levittämisen estämisestä (KOM(2018 640 lopullinen)) sekä tästä laaditusta valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle. Asetusehdotuksen mukaan jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen valtuutetaan antamaan *poistomääräyksiä* laittomasta terroristisesta verkkosisällöstä. Laittoman materiaalin poistamisen lisäksi toimivaltaiset viranomaiset voivat tehdä *poistopyyntöjä* verkon palveluntarjoajalle materiaalista, jota voidaan pitää terroristisena. Palveluntarjoajat voivat poistaa kyseisen materiaalin, jos sen katsotaan rikkovan niiden omia käyttöehtoja. Asetusehdotus sisältää velvoitteita myös palveluntarjoajien omiin *proaktiivisiin toimenpiteisiin.*

Terroristisen verkkomateriaalin määrä on kasvanut merkittävästi. ISIL on kärsinyt isoja aluemenetyksiä Syyriassa ja Irakissa, joten terroristiseen toimintaan kannustetaan yhä enemmän internetissä, missä propaganda ja väkivaltaan radikalisoiva materiaali ovat helposti ja laajasti kaikkien saatavilla. Verkossa jaetaan terroristisia videoita, kuvia, ohjeita sekä radikalisoivaa propagandaa, ja sitä käytetään yhteydenpitoon, fasilitointiin ja toiminnan ja terroritekojen suunnitteluun. Propagandamateriaali on usein korkealaatuista, ja sitä on saatavilla helposti ja useilla eri kielillä.

Suojelupoliisi pitää valtioneuvoston kirjelmää hyvin laadittuna, ja yhtyy pääosin kirjelmässä esitettyyn valtioneuvoston kantaan. Asetuksen tavoite, eli terroristisen verkkomateriaalin julkaisemiseen ja levittämiseen puuttuminen on erittäin tärkeää. Suojelupoliisi ei kuitenkaan ole nähnyt pakottavaa tarvetta uudelle lainsäädännölle, vaan on katsonut, että yhteistyön kehittäminen palveluntarjoajien kanssa, vapaaehtoisten keinojen syventäminen ja toimintatapojen harmonisointi, olisi palvellut samaa tavoitetta. Velvoittava asetus saattaa toki käytännössä vauhdittaa sellaisten ylläpitäjien toimia, jotka eivät vapaaehtoisesti ole terroristista sisältöä poistaneet. Suojelupoliisi arvioi silti, että radikali-

SUOJELUPOLIISI
Ratakatu 12, PL 151, 00121 HELSINKI

Puh. 029 548 0131

soiva propaganda ja terroristinen materiaali tulevat sääntelystä huolimatta leviämään myös reittejä, joita ei EU-asetuksella saada tukkoon.

Suojelupoliisi esittää, että asetusneuvotteluissa huomioitaisiin rikostorjunnan ja rikosten tutkinnan lisäksi myös tiedustelullisen terrorismin torjunnan tarpeet. On hyvä huomioida, että terroristiseksi tai radikalisoitavaksi katsottavaa sisältöä käytetään myös Suojelupoliisin operatiiviseen tiedonhankintaan: verkossa olevan materiaalin avulla voi tunnistaa yhteyksiä, vahvistaa muualta saatua tietoa, arvioida tietyn henkilön tai ryhmän muodostamaa uhkaa, suunnata tiedonhankintaa ja ennakoida esimerkiksi kohdehenkilön tulevaa toimintaa. Jos materiaalia ei ole saatavilla, tai se poistetaan kesken aktiivisen tiedonhankinnan, voi tämä vaikeuttaa Suojelupoliisin ennalta estävän ja paljastavan tehtävän kannalta tärkeää operatiivista tiedonhankintatyötä.

Asetusehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi säilytyspalvelun tarjoajien velvollisuudesta antaa sisällön tarjoajalle tieto sisällön poistamisesta, ellei toimivaltainen viranomainen vaadi, että tietoja ei saa paljastaa yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä (artikla 11). On hyvä korostaa, että vähäinenkin indikaatio kohteelle häneen kohdistuvasta viranomaistoiminnasta saattaa vaikeuttaa tulevaa tiedonhankintaa. Jos toimivaltaisella viranomaisella ei olisi mahdollisuutta käyttää operatiivista harkintaa siinä, milloin terroristiseksi katsottu materiaali välitetään eteenpäin poistettavaksi, katsoo Suojelupoliisi, että asetusehdotuksessa ehdotettua mahdollisuutta lykätä sisällön tarjoajalle ilmoittamista neljällä viikolla tulisi siinä tapauksessa pidentää. Lisäksi on tärkeää huolehtia, että poistomääräyksissä, poistopyynnöissä tai annettaessa tietoa ja perusteluja poistetun materiaalin sisällön tarjoajalle, toimivaltaisella viranomaisella ei ole velvoitetta toimittaa palveluntarjoajalle sellaista sensitiivistä tietoa, joka voisi vaarantaa nykyisen tai tulevan tiedonhankinnan.

Valtioneuvoston kirjelmässä todetaan, että terroristisen verkkosisällön määritelmän tulisi perustua terrorismidirektiivissä rangaistavaksi määritettävään toimintaan. Myös Suojelupoliisi pitää tärkeänä, että terroristisen verkkosisällön määritelmä on selkeä ja tarkkarajainen, jotta on selvää, mikä materiaali on sen perusteella laitonta. Lisäksi Suojelupoliisi voi yhtyä valtioneuvoston kantaan siitä, että vapaaehtoisten poistopyyntöjen ja ns. proaktiivisten toimenpiteiden sisällyttäminen suoraan velvoittavaan asetukseen ei ole tarpeellista. Vapaaehtoisia poistopyyntöjä tehdään jo nyt, joko suoraan viranomaiselta palveluntarjoajalle tai Europolin Internet Referral Unitin (EU IRU) kautta, ja prosessi toimii Suojelupoliisin näkemyksen mukaan hyvin. Isot palveluntarjoajat poistavat lisäksi oma-aloitteisesti suuria määriä alustallaan havaitsemaansa terroristista materiaalia.

Poistettua terroristista verkkosisältöä ja siihen liittyvää dataa tulisi asetusehdotuksen perusteella säilyttää puolen vuoden ajan (artikla 7). Sisältöä on kuitenkin säilytettävä pitempään, jos se on tarpeen hallinnollisissa tai oikeudellisissa menettelyissä. Suojelupoliisi esittää, että poistetun verkkomateriaalin säilytysaikaa pidennettäisiin esitetystä puolesta vuodesta. Vaihtoehtoisesti, sisältöä voisi säilyttää hallinnollisten ja oikeudellisten menettelyiden lisäksi pidempään myös silloin, jos se on tarpeen terrorismirikosten estämiseksi. Terrorismin torjunnassa voi tärkeä tietotarve hyvin kohdistua verkkosisältöön, joka on määrätty poistettavaksi seitsemän, kymmenen tai neljätoista kuukautta sitten. Jos tähän tietoon ei ole pääsyä, hidastaa ja vaikeuttaa se operatiivista työtä. Tärkeän palasen puuttuminen voi estää tiedonhankinnan kohdistumisen

oikeaan suuntaan, vaikeuttaa uhkan arviointia ja pahimmillaan johtaa terrorismin torjunnan kannalta kriittisen tiedon puuttumiseen.

Suojelupoliisi katsoo, että asetuksen tulee olla tasapainoinen kokonaisuus, joka toisaalta puuttuu tehokkaasti terrorismiin radikalisoivan verkkomateriaalin julkaisemiseen ja edelleen levittämiseen, mutta huomioi samalla myös jäsenvaltioiden terrorismin torjunnasta vastaavien turvallisuusviranomaisten operatiiviset tarpeet hyödyntää samaa materiaalia tiedustelullisessa tiedonhankinnassaan.

Ylitarkastaja Juha Kainonen